

CENA
POSAMEZNEMU IZVODU
10 DIN

Poština plačana v gotovini

SKUPNOST

Kiro Gligorov: K stabilizaciji gospodarstva

Povojni gospodarski razvoj je zahteval velika sredstva. Vsak tretji dinar družbenega proizvoda smo vložili v investicije — v nove proizvodilne sile ali v zamenjavo že obstoječih, ki so se iztrošile. Naša država, ki je smelo stopila na pot industrializacije, je lahko računala predvsem na lastne napore in šele v drugi vrsti na inozemske vire. Vsaka nerazvita država je siromašna glede sredstev, ki jih lahko investira, čeprav je po naravi še tako bogata. Zaradi nerazvitosti proizvodilnih sil lahko pomembnejše poveča družbena investicijska sredstva le z mobilizacijo vseh razpoložljivih virov. Mobilizacija notranjih investicijskih sredstev ne dopušča občutnejšega povečanja sredstev za osebno potrošnjo. Zato se v začetnem razdobju industrializacije ne morejo vzporedno uresničiti i intenzivna gospodarska graditev i pomembnejši porast življenjskega standarda.

Razvoj proizvodilnih sil pa ni terjal samo mobilizacije znatnih investicijskih sredstev iz domačih proizvodnje in uvoza, temveč je imel za posledico tudi nagel porast števila zaposlenih. Po vojni smo v gospodarstvu zaposlili nad milijon delavcev in uslužbencev in tako ustvarili novo kupno moč na tržišču. Čeprav bi ne bilo drugih potrošnikov, ki so se pojavili na tržišču kot dodatno povpraševanje (armada, proračunski izdatki za prosveto, zdravstvo in drugo) bi že ta dva činitelja zadostno izpričevala pomembni pritisk, ki mu je domače tržišče izpostavljeno nenehno že deset let. Obsežna in nagla graditev ter nova delovna mesta, ki smo jih ustvarili v tem razvoju, so povzročili izredno povpraševanje po blagu in stalno pomanjkanje tega ali drugega proizvoda. Kolikor bolj smo pospeševali graditev in s tem povečali investicije ob stalnem porastu zaposlenosti — toliko bolj je rasel pritisk na tržišče. Vzpostavljen s tem porastom pa niso sorazmerno rasli blagovni skladi, ki so namenjeni osebni potrošnji. Hitreje so rasla investicijska denarna sredstva kakor skladi za investicijsko graditev. Hitreje so rasla denarna sredstva prebivalstva kakor blagovni skladi, ki so namenjeni za osebno potrošnjo.

Posledica takih razmer na tržišču je bilo kronično pomanjkanje posameznih vrst blaga in povpraševanje, ki ga stalno nismo mogli zadovoljiti. V pogojih svobodnega tržišča je morala imeti hitrost graditve, kakršno smo doživljali pretekla leta pri nas, za posledico nestalno tržišče, to je povišanje cen. Vse druge bolj razvite države so doživele take in podobne spremembe v svojem razvojnem razdobju. Niti v nedavni preteklosti, ko se je potrošnja povečala (korejski spopad, povojna gospodarska graditev zahodnoevropskih držav) se niso mogle ogniti nestalnosti na tržišču. Celo države, ki imajo znatne rezerve, se stalno bojujejo z različnimi vrstami inflacijskih pojavov. Problem je v tem, da se moramo aktivno boriti za odpravljanje razmer, ki motijo tržišče. Vsi naši ukrepi morajo težiti k čim stabilnejšim odnosom v gospodarstvu, pri čemer pa naj dobijo neizbežne spremembe, gibanje cen in drugi činitelji tržišča mirnejši tok, ki ga je mogoče doledati. Skratka, kolikor je mogoče, se moramo izogibati skokovitim, velikim spremembam, ki puščajo za seboj motnje v razdelitvi, posebno pa v življenjskem standardu.

TRG IN PRODUKTIVNOST DELA

Nestalno tržišče ima razen drugih negativnih učinkov tudi vpliv na oblikovanje splošnih pogojev pridobivanja, na delovno produktivnost in življenjski standard. Ko govorimo o splošnih pogojih pridobivanja, mislimo predvsem na pogoje na tržišču, v katerih poslujejo naša podjetja, ki tekmujejo, da bi dosegla čim večji uspeh. Neurejeno tržišče, na katerem je mogoče prodati vsako blago, omogoča podjetjem, da realizirajo dohodek, ne da bi se jim bilo treba truditi pri varčevanju materiala, delovne sile, za racionalnejšo proizvodilno organizacijo, kakovost in izbiro proizvodov. Na takem tržišču se laže doseže povečanje dohodka podjetja z zvišanjem cen kakor z znižanjem lastne cene in z bojem za čim učinkovitejšo in produktivnejšo delo. To dejstvo ima svoje ekonomske, prav tako pa tudi družbenopolitične posledice. Kakor smo že rekli, so ekonomske posledice zaostajanje v splošni delovni produktivnosti in racionalnem poslovanju, družbenopolitične posledice pa so slabitev temeljnih pogojev, od katerih je odvisen nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja. Inicijativa proizvajalcev je vsakakor mnogo bolj uspešna, kolikor so podjetja postavljena v take pogoje, da se morajo boriti na tržišču s svojimi tekmeci na temelju večje učinkovitosti, nižjih stroškov in večje blagovne proizvodnje. V takem položaju je odvisen uspeh na tržišču od dela vsakega posameznega proizvajalca in vsega kolektiva. Tedaj se interes podjetja usmerja k odkrivanju notranjih slabosti, k uvajanju novih, sodobnih metod. Skratka od osebnih činiteljev v podjetju je zelo veliko odvisno, kako se bo podjetje uveljavilo na tržišču. V nasprotnem primeru, ko se morejo s cenami relativno lahko povečati dobički podjetij, tedaj postaja ta notranji interes za čim bolj učinkovito in produktivno delo vse bolj šibak. Pri tem nam ni niti treba govoriti o tem, da ne dobi delavsko samoupravljanje brez angažiranja proizvajalcev za ta vprašanja v podjetju dovolj spodbude za razvoj.

Znano je, da se v nezadostni delovni produktivnosti skrivajo največje rezerve našega gospodarstva. Po vojni smo vložili nad 1400 milijard v nova proizvodilna sredstva, ustvarili smo tehnični temelj našega gospodarstva, kar je eden izmed osnovnih pogojev za povečanje delovne produktivnosti. Potrebno je sedaj, da so pogoji za zaslužek na tržišču v celoti, nato pa tudi pogoji zaslužka vsakega posameznika taki, da je osebni uspeh posameznega delavca in kolektiva kot celote, merjen s stopnjo dosežene delovne produktivnosti, osnova za sodelovanje pri razdelitvi dohodka. Izboljšanje plačnega sistema, okrepitev nagrajevanja po normah in premiranja po doseženem uspehu kakor tudi povečani delež podjetja pri dobičku bi nedvomno posebno ugodno delovali na ustvaritev takih pogojev. Usmeritev k stabilizaciji vsebuje kot nujno prvo — vzporedno s spremembami v današnji razdelitvi — postopno povečanje deleža podjetja v dobičku za posameznika.

PROIZVODNOST DELA IN ŽIVLJENJSKI STANDARD

Usmeritev k stabilizaciji tržišča in povečanju delovne proizvodnosti je v znatni meri odločilna za izboljšanje življenjskega standarda. Danes ni v Jugoslaviji dveh mišljenj o nujnosti izboljšanja življenjskih pogojev delavcev in uslužbencev. Dosega tega cilja pa ni samo vprašanje določenih sprememb v splošni ekonomski politiki s tem, da bi ustvarili pogoje za večjo proizvodilno potrošnjo blaga, temveč je tudi vprašanje povečanja delovne produktivnosti vsakega posameznega proizvajalca. Ta proces bo pospešen, kolikor bo smer k stabilizaciji uspešnejša. Stabilnejše tržišče že samo po sebi krepi doseženi standard, preprečuje preporazdelitev, do katere pride zaradi zvišanja cen, in postavlja v prvo vrsto osebni uspeh vsakega proizvajalca. Vsak

proizvajalec doseže stvarno merilo za oceno svojega dela in nadaljnjih možnosti, ki se mu nudijo. Kalkulacije vsakega gospodarstva glede uporabe pridobljenih sredstev dobijo realnejšo podlago. V drugi fazi, ko začne te okoliščine dajati rezultate, prihaja tudi do postopnega izboljševanja življenjskega standarda.

PODPORA VSEH PROIZVAJALCEV

Ta proces ne bo niti preprost niti ne bo nastopil čez noč. Njegov tok bo odvisen tako od objektivnih možnosti in sprememb, ki se že izvajajo v naši ekonomski politiki, kakor tudi od osebnih naporov vseh delovnih ljudi v njegovem uresničevanju. Kar se tiče materialnih pogojev za izvajanje te smeri, bo družbeni plan za leto 1956, ki ga izdeluje, konkretiziral in količinsko odmeril možne spremembe in smeri našega razvoja v prihodnjem letu. Treba pa bo še veliko storiti, da bomo pridružili k temu splošnemu boju za izvajanje naše linije v gospodarstvu, za doseg nadaljnjih uspehov v graditvi in dviganju življenjskega standarda vsako podjetje in posameznika.

Na račun tržišča in splošnih ekonomskih razmer se pri nas pogosto opravičujejo subjektivne slabosti ali pomanjkanje temeljnega boja za izvajanje nalog družbenega plana in gospodarske politike. Razumljivo je, da so tržišče in splošni ekonomski pogoji realna dejstva, ki delujejo kot aktivne sile. Dejstvo je, da vsega ni mogoče s tem pojasniti, niti niso v naših razmerah samo te gibalne sile. Tržišče je pri nas eden izmed vzvodov našega sistema, ne zato, da bi bila vrhovni sodnik v našem razvoju stihija z vsemi svojimi posledicami, temveč zato, da se po tržišču regulirajo določeni odnosi v proizvodnji in zamenjavi v skladu s splošnimi smernicami plana in osnovnimi zahtevami okrepitve socialističnih odnosov. Ali v svojem poslovanju in v drugi naši aktivnosti dovolj računamo s tem? Ali ni pogost primer, da zaneseni po stihiji tržišča pozabljamo na svoje obveznosti — socialističnega podjetja do skupnosti in do drugih delovnih ljudi izven lastnega podjetja. Tudi v kapitalizmu, ki je zgradil svoja pravila obnašanja, obstaja morala, ki temelji na interesih kapitalističnih podjetnikov. Tudi tam ni vse dovoljeno, tudi ni tržišče vrhovni in izključni zakon. Subjektivni činitelji so celo zelo močni in pogosto učinkujejo kot aktivna sila, ki zavira stihijo. Naše obveznosti so v tem pogledu širše, močnejše in daljnosežnejše.

Naj končamo praktično. Spremembe v ekonomski politiki zahtevajo podporo vseh proizvajalcev. Če velja smer k stabilizaciji, tedaj ne smemo izkoristiti vsak povod, ki ga bo nudilo naše še neurejeno tržišče, da bi tekmovali v dviganju cen. Če je naša perspektiva ta, da je naš zaslužek mnogo bolj odvisen od naših lastnih naporov k povečanju delovne proizvodnosti v podjetju, zakaj naj bi čakali, da nas bo poučilo tržišče, da moramo iti v tej smeri in pravočasno pripravljati temelje svojega gospodarjenja za naslednje razdobje? Zakaj ne bi že sedaj pregledali notranjo organizacijo, norme, uvedli premije, racionalizirali tehnološki proces in stimulirali varčevanje? Zakaj bi čakali, da nam survi zakoni tržišča dopovedo, da bodo imeli v prihodnosti konjunkturo tisti, ki se bodo preusmerili do skrajnih možnosti k proizvodilni blaga za široko potrošnjo? Zakaj bi trošili z lahkoto svoje sklade, ko v bodoče ne bo mogoče tako lahko zaslužiti, in ne bi vzpostavili lastne kontrole nad njimi, pri čemer ne bi usmerjali vsakega dinarja k najučinkovitejši naložitvi? Zakaj bi že sedaj ne poskrbeli, da kvalificiramo čim več ljudi, da bi proizvodnost dela porasla itd., itd.

Ekonomski politika, kakor je bila opredeljena na posvetovanju pri tovarišu Titu, je podlaga, ki mora dobiti podporo v konkretnih akcijah za njeno izvajanje. S tem se uresničuje aktiven odnos socialističnih sil do njihove prihodnosti.

Srečno in uspešno novo leto 1956 želita naročnikom, bralcem in sodelavcem

UREDNIŠTVO IN UPRAVA!